אלער העכסטע קוואליטעט
„SALADA" TEA

אין דער קאפ באווייזען זיך די וויכטיגסטע מעלות. דער רייכ־בעה פליוואר, וועט איך דערפרעהען. פרובירט עס היינט.

„אין שטורם פון לעבען"

אנגרינגער העכסט־שפאנענדער דראמא פון אידישען לעבען אויף ענגער זייט ים.

פון 5. לעוואנדא

איבערזעצט ספעציעל פאר'ן „אידישען זשורנאל"

1

דעם 20־טען יולי 1861.

היינט איז מיין נאמענס־טאג; ביי אר־דען איז דאך ניטא קיין נאמענס־טאג, ווארום ס'זענען ניטא קיין אנאנייזירטע הייליגע. צי דערפאר, וואס מיר אלע דארפען זיין הייליגע, גאט'ס ליים, אדער דערפאר, וואס דאס אידישע גלויבען אנ־ערקענט ניט פאר הייליג דעם מענשען. וואס איז אין זינד געבוידען? ... ביי אונז איז ניטא קיין באזונדער פייערטאג אפילו פון משיח'ן! א מארגע זאך מען דארף אכאל א פרעג טאג וועגען דעם ביי מענ־שען, וואס ווייסען.

ווי ס'פיהרט זיך, האבען מיר די עלטערען געשענקט א טייער קלייד און גאר א טייערען בראסלעט. וואס דען אנ־דערש זאלען זיי טאן, אז ניט פיעסטשען זייער בתי־חידה? מיינע חבר'טעס האב־פען מיר אנגעשיקט ביי א האלב טוצען שעהנע צאצקעלאך און באנריסונגס־קארטלאך. די מאמע קלייבט זיי איבער. קוקט זיי צו, קוועלט אן אין קוועטשען מיט די פלייצעס: „אין אונזערע יאה־רען — קלעהרט זי געווים דערביי, — האט מען דערפון גאר ניט געהערט". „וואוי, וואוי!", — זאגט זי ערגע ווי־לע. דאס הייסט, אז איהר געפעלט עס זעהר, וואס אנדערע פיעסטשען מיך אויך.

— משה, משה! — רופט זי צו דעם טאטען. — וואס זענען דאס פאר א „מענטשעלאך"? פרעגט זי, אנווייז־זענדיג אויף א פארטעל מיט א בילד, וואס האט איהר פאראינטערעסירט.

— דאס זענען אפנים מלאכים, — ענטפערט דער טאטע, א קוק געבענדיג אויפ'ן פארטעל.

א, יא, דו ביסט גערעכט, משה. דאס זענען טאקי מלאכים מיט גאלדענע פלי־געלאך; דאס זענען דאך פליגעלאך?

— פליגעלאך.

— איך וואלט גאר געוואלט וויסען, דאס זענען אונזערע מלאכים, צי ז ו י־ע ר ע?

— מלאכים זענען מלאכים, סיי ווי־ערע סיי אונזערע, — ענטפערט דער פאטער.

— פאר וואס זשע זענען זיי אזה היטלען?

— דערפאר וואס דריסטען האבען עס געמאלט. אפילו אונזער משה רבינו מאלען זיי דיר איך אויס מיט א בלוי־זען קאפ.

— איז אפשר טאר מען זיי, די „מענטשעלאך", ניט האלטען גאר אין א אידישע שטוב? — פרעגט זיך גאר מיין פרומע מוטער.

— נישקשה. — ענטפערט דער פאר־טער, — דאס זענען דאך גאר צאצקעס.

— הייסט עס, אז ס'איז קיין שום עבירה ניט?

— גאר ניט. איך נעהם עס אויף זיך.

— סאניא! סאניא! סאניטשקע! רופט מיך די מוטער.

ס'איז פארפאלען, מ'דארף נעהן.

מיין גוטע מוטער! שטענדיג טרעפט זי אפ און באוואדענט שוין אפריהער מיי־נעם א פארלאנג.

— די ווייסט וואס, סאניטשקע? — האט זי אנגעהויבען, ווען איך בין ארויס אין זאל.

— וואס? — האב איך געפרעגט.

— מיר דוכט אז דו דארפסט היינט אויף אן אוועגט איינלאדען דוגע חבר־טעס, וואס האבען נעדענקט, אז היינט איז דיין געבורטס־טאג.

איך האב געכאפט קושען איהרע הענט.

— איך האב ערשט טאקי געוואלט דיך בעטען וועגען דעם, — האב איך גע־זאגט, נערהדט פון מיין מוטער'ס גוטס־קייט!

— זעהסט שוין, — האט זי געזאגט מיט א נצחון, — אז מיר ווייסען אויך די נייע מאדעס, כאטש מיר זענען אלטע ווענדיג אויף א פארטעל מיט א בילד, וואס האט איהר פאראינטערעסירט.

— דאס זענען אפנים מלאכים, — ענטפערט דער טאטע, א קוק געבענדיג אויפ'ן פארטעל.

א, יא, דו ביסט גערעכט, משה. דאס זענען טאקי מלאכים מיט גאלדענע פלי־געלאך; דאס זענען דאך פליגעלאך?

— פליגעלאך.

— איך וואלט גאר געוואלט וויסען, דאס זענען אונזערע מלאכים, צי ז ו י־ע ר ע?

— מלאכים זענען מלאכים, סיי ווי־ערע סיי אונזערע, — ענטפערט דער פאטער.

— פאר וואס זשע זענען זיי אזה היטלען?

— דערפאר וואס דריסטען האבען עס געמאלט. אפילו אונזער משה רבינו מאלען זיי דיר איך אויס מיט א בלוי־זען קאפ.

— איז אפשר טאר מען זיי, די „מענטשעלאך", ניט האלטען גאר אין א אידישע שטוב? — פרעגט זיך גאר מיין פרומע מוטער.

— נישקשה. — ענטפערט דער פאר־טער, — דאס זענען דאך גאר צאצקעס.

— הייסט עס, אז ס'איז קיין שום עבירה ניט?

— גאר ניט. איך נעהם עס אויף זיך.

— סאניא! סאניטשקע! רופט מיך די מוטער.

ס'איז פארפאלען, מ'דארף נעהן.

מיין גוטע מוטער! שטענדיג טרעפט זי אפ און באוואדענט שוין אפריהער מיי־נעם א פארלאנג.

— די ווייסט וואס, סאניטשקע? — האט זי אנגעהויבען, ווען איך בין ארויס אין זאל.

— וואס? — האב איך געפרעגט.

— מיר דוכט אז דו דארפסט היינט אויף אן אוועגט איינלאדען דוגע חבר־טעס, וואס האבען נעדענקט, אז היינט איז דיין געבורטס־טאג.

איך האב געכאפט קושען איהרע הענט.

— איך האב ערשט טאקי געוואלט דיך בעטען וועגען דעם, — האב איך גע־זאגט, נערהדט פון מיין מוטער'ס גוטס־קייט!

— זעהסט שוין, — האט זי געזאגט מיט א נצחון, — אז מיר ווייסען אויך די נייע מאדעס, כאטש מיר זענען אלטע אין ניט קיין געבילדעטע. אמת אין אונ־זערע צייטען פלעגען אידען ניט פראווען קיין אימיגינגס, ס'איז ניט געווען אין דער מאדע. אויצט איז אבער אנדערש. ס'איז אלץ געווארען אויפ'ן דייטשען שטיינגער. צי ס'איז בעסער, צי ערגער — דאס איז שוין ניט פאר אונזער קאפ צו טראכטען דערפון. כסדמא, גויל עס דער אויבערשטער אזוי. און אז דעם אייר בערשטען איז ניחא, דארף מען טאן. וואס ס'איז אנגעבאטען. אימיגינגס זאל זיין אימיגינגס! ניט אזוי אפשר, סאניטש־קע?

— אזוי, אזוי. — האב איך געענט־פערט. באוואונדערענדיג דער מוטער'ס תמימות'דיגען, אבער פראקטישען קוק אויף די נייע פיהרונגען, וואס אנדערע עלטערען, ווי איך ווייס. שטימען אויך דערויף ניט אזוי לייכט.

— איצטער, סאניטשקע, זאג מיר, אויף וויפיעל פערזאנען ריכסטו זיך? אלס בעלהבית'טע דארף דארף איך עס וויסען, כדי צוצוגרייטען כלים און אלץ, וואס ס'דארף. איך האב זעהר ניט ליעב ארומצוהאוועען מעת די געסט זענען אין שטוב. און כאפענש ווייס מען אליין ניט, וואס מען טוט, ס'פאלט פון די הענט; דאס איז ניטא, און דאס פעהלט אויס און מען דערלאנגט ניט דאס און ניט אזוי, ווי מען דארף. קורץ, ס'איז בזיונות, און בזיונות האבען וויל איך ניט: פערציג יאהר שוין א בעלהבית'טע מיט גאט'ס הילף דארף מען וויסען פון א פיהר אין שטוב. יא, נשמה מיינע, איז וויפיעל געסט וועלען ביי דיר היינט זיין?

— איך דעכען, א מאן זעקס, זיבען.

— דאס זענען גאר חבר'טעס, און וועמען גאר רעכענסטו איינצולאדען?

— וועמען זאל מען גאר איינלאד־דען